

Priloga 7

CRP V5-1709 (2018 /19) SLOVENSKO ZAMEJSTVO KOT VSEBINE KURIKULA SREDNJIH ŠOL V SLOVENIJI

DS 3.1 Vsebinska in kulturno-družbena analiza ciljev UN in vsebine učbenikov, pripadajočih izbranim učnim načrtom

V delovnih sklopih DS1 in DS2 (september 2018 – februar 2019) je raziskovalna skupina preučila obstoječo navzočnost zamejske tematike v učnih načrtih srednjih šol, njihovo uresničevanje / ekvivalenco z vsebinami v učbenikih in posledično z vodenimi intervjuji z učitelji njihovo dejansko izvajanje.

Metodologija zbiranja podatkov se opira na opisno metodo ciljnih vsebin iz UN in vsebin iz učbenikov srednjih šol s slovenskim jezikom in dvojezičnih srednjih šol (splošna in strokovna gimnazija) izbranih predmetnih vsebin (slovenščina kot prvi in drugi jezik, zgodovina, geografija, družboslovje in sociologija ter dodatni program priprave na maturo). Raziskovalci so na osnovi ciljev iz objavljenih veljavnih UN¹ v njim pripadajočih učbenikih iz kataloga MIZŠ Trubar² ugotavljali posredno izvajanje načrtovanih vsebin.

V postopkih združevanja podatkov smo cilje razdelili v kognitivne in konativne, da bi jih približali ciljem UN za srednje šole. Konativne in kognitivne cilje smo nato poiskali v UN naštetih učnih predmetov in njihovo ekvivalenco v učbenikih. Projektni / pričakovani cilji tako kognitivni kot konativni so za obe stopnji izobraževanja enaki (Glej uvodno besedilo za osnovno šolo!) tudi za srednjo šolo smo ob vsakem splošnem projektnem cilju vpisali tudi način / metodo obravnave posamezne ciljne vsebine, in sicer: 0: Ni vsebine, 1: Informacija, podatkovna vsebina, 2: Obravnava in interpretacija, 3: Dejavnosti (naloge, raziskave) za poglobljanje vedenj in znanj.

Predmet	Pričakovani KGC	Pričakovani KNC	Cilj v UN	Udejanjanje cilja: razred, vsebina učbenikov	Način / metoda obravnave
Slovenščina J1	<i>KGC1: učenci spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)</i>		Spoznavati položaj italijanskega in madžarskega jezika ter drugih jezikov v RS Ozaveščati vlogo madžarščine oziroma italijanščine v delu Prekmurja oziroma v	Jezikovna raznolikost slovenskega prostora je večinoma predstavljena s posebnimi poudarki na avtohtonih manjšinah.	V 1. letniku je vsebina podana podatkovno , navedena je tudi njena obravnava(1) in interpretacija (2), Nismo zasledili konkretnih dejavnosti. V 2. letniku le informacija, v 3.

¹http://www.mizs.gov.si/delovna_podrocja/direktorat_za_pedsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/osnovno_solstvo/ucni_nacrti/posodobljeni_ucni_nacrti_za_obvezne_pr_edmete/ (4.04.2018)

²http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/urad_za_razvoj_in_kakovost_izobrazevanja/sektor_za_razvoj_izobrazevanja/ucbeniki/ (4.4. 2018)

Priloga 7

			delu slovenske Istre in vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu		letniku ni te vsebine, v 4. letniku enako kot v 1. letniku.
	<i>KGC 2: učenci spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu in po svetu</i>		Spoznajo položaj slovenskega jezika v zamejstvu in izseljenstvu in ozaveščajo vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.	Več učbenikov 1. letnika in več učbenikov 4. letnika podajajo informacijo o zamejskih Slovencih	V obeh letnikih cilj učbeniki opredelijo le informativno (1).
	<i>KGC 4: učenci znajo predstaviti zgodovinske danosti</i>		KGC4 v UN ni zaslediti.	Čeprav UN ne vsebujejo tega cilja ga učbeniki udejanjajo, in sicer 1. letnik (v D. Ambrož et al.: Na pragu besedila 1) in v dveh učbenikih 4. letnika (v M. Bešter Turk et al: Na pragu besedila 4). V učbenikih 2. in 3. letnika omenjenega cilja ni zaslediti.	V 1. letniku: predstavitev geografsko-zgodovinskih dejstev iz zgodnjega obdobja, povezanih z naselitvijo Slovencev in razvojem slovenščine. V 4. letniku: povezovanje zgodovinskih dogodkov z delovanjem Slovencev na področju književnosti v zamejstvu. Vse vsebine so metodološko podane le podatkovno (1).

Priloga 7

		<i>KNC 1: učenci poznajo posebnosti slovenskega jezika v zamejstvu, identiteto in kulturo</i>	KNC 1 v UN ni zaslediti.	Številni učbeniki vseh letnikov obravnavajo to vsebino. Vsebina je posvečena predstavitev različnih rokopisov (Starogorskega, Čedajskega, Videmskega) in raznih narečij.	Metodološko se vsebina podaja predvsem podatkovno (1), ponekod je navedena tudi njena obravnava in interpretacija (2). predstavitev številnih zamejskih pesnikov in pisateljev 20. stoletja, metodološko pa so za ta cilj predvidene tudi konkretne dejavnosti (3).
--	--	--	--------------------------	--	---

Sklepne ugotovitve:

Ne UN ne učbeniki ne vključujejo vseh kognitivnih ciljev, ki so jih raziskovalci kot splošno izobraževalno vsebino za spoznavanje in ozaveščanje o Slovencih v zamejstvu opredelili kot pomembne na osnovi omenjenih izhodišč Zakona o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja. Čeprav je število učbenikov, ki informacijo o zamejskih Slovencih, pa tudi o narodnostni sestavi matične države sicer predstavljajo, je ta vsebina le bežno in predvsem podatkovno predstavljena. V srednji šoli bi pričakovali problemski pristop in aktualizacijo teh vsebin. Prav tako UN ne vključujejo konativnih ciljev razen KNC1, pri katerem pa je poleg informativne dejavnosti vključena tudi širša obravnava s konkretnimi dejavnostmi. Spoznavanje književnosti zamejskih ustvarjalcev je zelo skromno, saj manjkajo najsodobnejša dela zamejskih piscev (na primer dela Borisa Pahorja).

Predlogi za dopolnitve UN slovenščine kot J1 v gimnaziji

- V prvega in drugega letnika vključiti neposredne dejavnosti (projekte, športna in kulturna srečanja s sovrstniki iz zamejstva), da bi na ta način uresničevali (vsaj delno) tudi KNC 2 (učenci spoznajo specifične vrednote povezovanja ljudi na narodnostno mešanih ozemljih) in KNC 4 (poznajo skupni kulturni prostor kot koncept in dejanski obstoj).
- Posvetiti posebno učno enoto književnosti Slovencev po svetu in povezati zgodovinske vedenja z njihovim ustvarjanjem (interdisciplinarno
- V okviru pouka književnosti vključiti obvezno tudi ko priporočeno branje uveljavljene pisce in pesnike v zamejstvu, tako sedanega kot preteklega obdobja.

Priloga 7

Slovenščina kot drugi jezik

Učni načrt in učbeniki, ki se uporabljajo pri pouku slovenščine kot drugi jezik v šolah z italijanskim jezikom so enaki učbenikom, ki so v uporabi pri predmetu slovenščina kot prvi jezik v šolah s slovenskim jezikom; zato posebne analize njihove vključenosti za šole z italijanskim jezikom nismo opravili.

Predlogi za dopolnitve UN slovenščine kot J1 v gimnaziji z italijanskim jezikom

- Poznavanje in razumevanje etničnih skupnosti / narodnostnih skupnosti v drugih, mejnih prostorih omogoča sami manjšinski skupnosti boljše razumevanje lastnega statusa in bivanja. Nujno bi bilo v že v prvem letniku, ko umeščajo status in pomen italijanske manjšine, vzporedno spoznati tudi slovensko zamejstvo kot prostor, sorodnem domačemu, kjer se srečujejo narodnosti, oblikujejo različne identitete in gradi strpnost in sprejema drugačnost. Nujno je nameniti nacionalnim manjšinam kot razširjenemu pojavi v svetu ter tako Italijanski kot slovenski diaspori nekaj prostora v učnih načrtih slovenščine kot J2 in zgodovine.

Predmet	Pričakovani KGC	Pričakovani KNC	Cilj v UN	Udejanjanje cilja: razred, vsebina učbenikov	Način / metoda obravnave
Geografija	KGC 1: »spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)«;		V UN je zapisano, da se dijaki/dijakinje »seznanijo z nacionalno sestavo prebivalstva Slovenije in razmišljajo o medkulturnem oziroma mednacionalnem sožitju«.	Vsi preučevani učbeniki obravnavajo vsaj narodnostno strukturo. Stopnja vključenosti se med učbeniki razlikuje. Pri nekaterih učbenikih znaša od 0 do 1 pri drugih pa dosega stopnjo 1.	Obravnava v učbenikih. Stopnja vključenosti se giblje med 1 in 2.
	KGC 2: »spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu		V UN je zapisano, da naj dijaki/dijakinje: 1) Pokažejo na karti	Stopnja vključenosti se med učbeniki zelo razlikuje. Pri nekaterih	Obravnava v učbenikih.

Priloga 7

	in po svetu«.		<p>območja slovenske narodnostne manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.</p> <p>2) Izdelajo poročilo o položaju slovenske manjšine na Madžarskem, v Avstriji in Italiji.</p> <p>3) Poznajo svetovni zemljevid slovenskih izseljencev in različne vzroke izseljevanja.</p> <p>4) Opredelijo položaj Slovencev v zamejstvu po posameznih državah glede na njihove narodnostne pravice.</p> <p>Pri tem sklopu je UN kar zahteven in deloma, implicitno ali potencialno zaobjema še druge cilje (KGC 3; KGC 4; KGC 5; KGC 10; KNC 2; KNC 3; KNC 4 in KNC 5).</p>	<p>učbenikih znaša od 1 do 2, drugi pa le v manjši meri zadoščajo zahtevam UN.</p> <p>Dijaki v splošni gimnaziji poglobijo predvidene vsebine v UN pri pripravi za maturo, tako da:</p> <p>1) Pokažejo in omejijo območja v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, na katerih žive Slovenci.</p> <p>2) Analizirajo neenake narodnostne pravice na različnih območjih in glavne razloge za večjo ali manjšo asimilacijo posameznih območij.</p> <p>3) Razložijo manjšanje velikosti narodnostno mešanega območja oziroma deleža Slovencev na Koroškem ter nastajanje novih jeder naseljevanja zunaj nekdanje etnične meje.</p>	<p>Priprava za maturo (za gimnazije)</p> <p>Stopnjo vključenosti smo ocenili z 1 do 3, kar pomeni, da obravnava prehaja od osnovne informacije k interpretaciji ter vključuje tudi različne dejavnosti (naloge ali raziskave) za poglobljanje vedenj in znanj.</p>
Splošna Gimnazija -	KGC 2: »spoznavajo		V UN zapisano, da naj	Nobeden izmed	Obravnava v

Priloga 7

<p>Medpredmetna povezava Geografija in zgodovina</p>	<p>osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu in po svetu«.</p>		<p>dijaki/dijakinje »opredelijo položaj Slovencev na Madžarskem«</p>	<p>obravnavanih učbenikov za področje geografije ne izpolnjuje v celoti teh vsebin</p>	<p>učbenikih. Stopnja vključenosti: 1</p>
		<p>KNC3: »analizirajo posledice mejnega vprašanja s sosednjimi državami«</p>	<p>V UN je zapisano, naj dijaki/dijakinje »razložijo severno etnično mejo in njeno pomikanje proti jugu«</p>	<p>Nobeden izmed obravnavanih učbenikov za področje geografije ne izpolnjuje v celoti teh vsebin</p>	<p>Obravnava v učbenikih. Stopnja vključenosti: 1 do 2</p>
<p>Strokovna Gimnazija – Družboslovje-geografija</p>	<p>KGC 1: »spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)«.</p>		<p>V UN zapisano, da naj dijaki/dijakinje: 1)Razlagajo vzroke in posledice za družbenogeografsko pestrost slovenskih pokrajin. 2)Razvijajo sposobnost ohranjanja naravno- in družbenogeografske pestrosti domovine. Deloma UN obravnava cilj tudi v točki, kjer je zapisano, naj dijaki/dijakinje: 1) Razvijajo pozitiven odnos do kulturne in naravne dediščine. 2) Razvijajo občutek</p>	<p>Za to vrsto srednjih šol smo za področje geografije zasledili le dva učbenika. Oba sta izšla že leta 1999. Takoj gre povedati, da ta učbenika, morda tudi zaradi njune »starosti«, le v zelo omejenem obsegu izpolnjujeta zgoraj navedena določila UN.</p>	<p>Obravnava v učbenikih. Stopnja vključenosti je bodisi 0, bodisi 0 do 1.</p>

Priloga 7

			<p>narodne in državljanske pripadnosti. 3) Razvijajo sposobnost spoštovanja drugačnosti in različnosti.</p>		
	<p>KGC 2: »spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu in po svetu«.</p>		<p>UN za strokovne gimnazije v celoti upošteva cilj in podrobneje predpisuje, naj pri navedeni medpredmetni povezavi dijaki/dijakinje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Na karti iščejo in imenujejo narodnostno mešana območja ob slovenski meji; 2) Vrednotijo položaj narodnostnih manjšin ob slovenski meji; 3) Vrednotijo položaj Slovencev v svetu; 4) Izdelajo poročilo o položaju slovenske manjšine na Madžarskem, v Avstriji in Italiji; 5) Na karti sveta izdelajo kartogram števila slovenskih 	<p>Za to vrsto srednjih šol smo za področje geografije zasledili le dva učbenika. Oba sta izšla že leta 1999. Takoj gre povedati, da ta učbenika, morda tudi zaradi njune »starosti«, le v zelo omejenem obsegu izpolnjujeta zgoraj navedena določila UN.</p>	<p>Obravnava v učbenikih. Stopnja vključenosti je bodisi 0, bodisi 0 do 1.</p>

Priloga 7

			izseljencev.		
		KNC 2: »spoznavajo specifične vrednote povezovanja ljudi na narodnostno mešanih ozemljih«	UN za strokovne gimnazije upošteva cilj, saj je zapisano, naj dijaki/dijakinje: 1) Razvijajo sposobnosti vrednotenja pomena sodelovanja in povezovanja Slovenije z drugimi državami; 2) Razvijajo sposobnosti razumevanja pomena narodnostnih manjšin za sodelovanje držav; 3) Se vživljajo v položaj zdomca, izseljenca in priseljenca.	Za to vrsto srednjih šol smo za področje geografije zasledili le dva učbenika. Oba sta izšla že leta 1999. Takoj gre povedati, da ta učbenika, morda tudi zaradi njune »starosti«, le v zelo omejenem obsegu izpolnjujeta zgoraj navedena določila UN.	Obravnava v učbenikih. Stopnja vključenosti je pri enem 0, pri drugem pa 1 do 2.

Sklepne ugotovitve:

Opravljeni pregled kaže na to, da ima geografija v UN kar pomembno vlogo pri obravnavi vsebin, ki so vezane na manjšinska vprašanja. To svojo prednost in privilegij, ki izhaja nedvomno iz pretekle vloge, ki jo je imela ta stroka pri obravnavi etnične diferenciacije oziroma različnosti, meja in čezmejne povezanosti v kontekstu svojih političnogeografskih in družbenogeografskih obravnav, pa ta stroka vse bolj zanemarja in zapostavlja, tako na akademski kot pedagoški ravni. Namesto problemsko zastavljenih obravnav, se vse bolj uveljavlja nekakšno opisno »pokrajinoslovje«, ki privilegira fizičnogeografske in okoljske teme, ostale pa ignorira, pa čeprav so za malo, z mejami in manjšinami obdano Slovenijo ključna za njen obstoj in razvoj, bodisi glede meddržavnega sodelovanja in nadaljnega razvijanja integracijskih procesov, bodisi v luči uresničevanja danes vse bolj pozabljene strategije »skupnega slovenskega kulturnega prostora«.

Če se predvideni cilji le deloma »preslikavajo« v UN, pa je odziv strokovnih učbenikov na same vsebine in cilje UN še skromnejši in le poredko dosega ali presega neke minimalne standarde. Ker dvomimo, da bi si učitelji lahko priskrbeli potrebna dodatna gradiva in vire, da bi zadostili zahtevam UN glede poznavanja manjšinske stvarnosti na Slovenskem in z njo povezanih vsebin, vodi ta situacija nedvomno v praktično osiromašenje temeljnih znanj na tem vsebinskem področju, še toliko bolj, če sami učbeniki prinašajo le delne, zastarele ali celo napačne informacije o manjšinski temi. Menimo, da bi bilo zato za potrebe učnega kadra nujno organizirati neke dopolnilne tečaje, če želimo, da se ta znanja prenesejo nato na šolsko populacijo in preko nje v širšo javnost.

Priloga 7

Predlogi za dopolnitve UN geografije v splošni in strokovni gimnaziji

Nadvse zanimivo in nevadno se nam zdi, da srečamo le pri strokovnih šolah KNC2, ki je v teh vrstah šol vključen v UN, močno dvomimo pa (vsaj glede na razpoložljive učbenike), da se nato tudi konkretno izvaja. Sploh bi to moral biti eden izmed poglobitvenih ciljev gimnazijskega študija, ki naj bi, ob drugih sorodnih ciljih, prispeval k razumevanju slovenske družbene pestrosti, a tudi čezmejne regionalne povezanosti, ki sta obe v marsičem povezani nenazadnje z njeno geografsko konfiguracijo. Prav na srednješolski ravni bi bilo potrebno (tudi v luči ohranjanja in razvijanja skupnega slovenskega prostora ter bolj »evropskega« razumevanja lastnega in širšega splošnogeografskega in družbenogeografskega položaja) dijake temeljiteje privajati k temu, da razumejo, da državni in družbeni sistemi niso nekaj trajnega, še posebej pa ne nekaj končnega in ekskluzivnega. Narodne in druge manjšine v in izven Slovenije so lahko torej odličen izgovor, da se učence nagovori k potrebi o razmišljanju o pomenu varovanja teh skupnosti v Sloveniji in sicer v Evropi, saj je to pomemben dejavnik odpravljanja potencialnih konfliktov, ohranjanja slovenske in evropske družbenokulturne pestrosti ter razvijanja medkulturne in čezmejne povezanosti. Tem potrebam gre prilagoditi zastavljene KCG in KNC ter seveda posamezne UN. Še posebej pri opisu in razlagi stanja (in vzrokov zanje) slovenskih nacionalnih manjšin v sosednjih državah bi bilo treba nujno preseči raven, s katero so ta vprašanja sedaj obravnavana v učbenikih, saj je celoten pristop (ki večinoma le ponavlja to, kar je zapisano v učbenikih za osnovne šole) zastarel in presežen in v splošnem nažuriran, da ne govorimo o poglobljenosti teh vprašanj, ki je sedaj nezadostna oziroma dokaj površinska. Nujno potrebno se nam zdi, da bi bilo treba na tem področju učni kader primerno in periodično usposablјati.

Predmet	Pričakovani KGC	Pričakovani KNC	Cilj v UN	Udejanjanje cilja: razred, vsebina učbenikov	Način / metoda obravnav
Zgodovina					
	KGC 1: spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)		4. letnik: primerjajo položaj manjšin v Republiki Sloveniji	Manjšine v Sloveniji. Stopnja informacij 1.	Obravnava v učbenikih.
	KGC 2: spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu (SloZ) in po svetu		1. letnik: raziščejo značilnosti etničnega, ozemelskega, gospodarskega in družbenega razvoja slovenskih zgodovinskih	1. in 2. letnik: tematika slovenskih zgodovinskih dežel. Raven interpretacije 1-2.	Geografska in zgodovinska opredelitev. Obravnava v učbenikih.

Priloga 7

			<p>dežel</p> <p>2. letnik: raziščejo posamezne etape nacionalnega oblikovanja/ gospodarski položaj</p> <p>4. primerjajo položaj zamejcev, zdomcev in izseljencev/zamejci, izseljenci, zdomci</p>	<p>2. letnik: Slovensko nacionalno oblikovanje. Ilirizem. Kozlerjev zemljevid. Ustanavljanje čitalnice na Koroškem in Primorskem. Organiziranje tabora, izseljevanje. Raven interpretacije 1.</p> <p>4. letnik: vprašanje meja, izseljevanje, ter Slovencev v sosednjih državah. Raven interpretacije 1-2.</p> <p>SPLOŠNI VTIS: Predvsem so tematik povezane s Slovenci na Koroškem in v Italiji. Slovenci v Porabju se omenjajo veliko manj, dokler se Slovenci na Hrvaškem samo omenjajo – da obstajajo. Informacije od 0 do 2. stopnje.</p>	
--	--	--	--	--	--

Priloga 7

Sklepne ugotovitve:

Lahko sklepamo, da se pri pouku zgodovine na srednjih šolah tematikam Slovencev v sosednjih deželah daje relativno malo poudarka. Tako ne v UN, ne v učbenikih niso vključeni kognitivnih cilji, ki so jih raziskovalci kot splošno izobraževalno vsebino za spoznavanje in ozaveščanje o Slovencih v zamejstvu opredelili kot pomembne na osnovi omenjenih izhodišč Zakona o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja. In sicer kognitivni cilji, ki niso vključeni so: kGC 4; znajo predstaviti zgodovinske danosti SloZ; KGC 5; znajo predstaviti družbene in politične razsežnosti SloZ; KGC 6: znajo predstaviti kulturne danosti in dosežke SloZ; KGC 7: interdisciplinarno povezujejo informacije o SloZ: zgodovina, književnost, družba; KGC 8: načrtujejo dejavnosti, raziskave za poglobljanje vedenja in poznavanja SloZ. Ne UN, ne učbeniki ne vključujejo konativnih ciljev KNC 4: poznajo skupni kulturni prostor kot koncept in dejanski obstoj; KNC 5: spremljajo povezovanje matične države Slovenije s SloZ.

Pomembno se zdi poudariti, da so podatki v učbenikih pogosto zelo skopi, da primanjkuje materiala o tu poudarjeni tematiki, ter da vse štiri slovenske skupnosti v sosednjih državah niso enako obravnavani.

Učitelji so poudarili, da v 4. letniku zmanjka čas za obravnavo situacije v zgodovini po 1991., ko je največji poudarek tudi na situacijo med Slovenci v zamejstvu, predvsem ko gre za Hrvaško. Pogosto pa so tudi potrebna dodatna gradiva, kako bi učitelji bili informirani o situaciji v zamejstvu. Učitelji so omenjali da težko pridejo do relevantnih informacij. Prav zato je nujno potrebno senzibilizirati tudi učitelje o tu obravnavani tematiki. To je možno prek organizacije storkovnih ekskurzij za učitelje, oz. z organizacijo dodatnih izpopolnjevanja in usposabljanja na katera bi potem bili povabljeni tudi predstavniki Slovencev v sosednih državah.

Predlogi za dopolnitve UN zgodovine v splošni gimnaziji

- Organizacija srečanja s sovrstniki iz zamejstva (ali v okvirju projekta (npr. Erasmus +), ali kot ekskurzija- enodnevna/dvodnevna).
- Posvetiti posebno učno enoto o zgodovini in položaju Slovencev v sosednjih državah s čem bi otroci dosegli višje kognitivne veščine (primerjaj Bloomovo taksonomijo: analizirati, kreirati itn.).
- Organizacija srečanja z izpostavljenimi slovenskimi pripadniki v sosednjih državah (predseniki krovnih organizacij, manjinšinski aktivnisti).
- Vključiti kulturne in umetniške dosege Slovencev v zamejstvu, ki so posledično vplivali tudi na slovensko kulturo na sploh (priznati in pomembni pisatelji, umetnici itn.).

Predmet	Pričakovani KGC	Pričakovani KNC	Cilj v UN	Udejanjanje cilja: razred, vsebina učbenikov	Način / metoda obravnave
Sociologija (gimnazijski program) in družboslovje	/	/	V učnem načrtu za sociologijo (gimnazijski program) ni vsebin	/	/

Priloga 7

			vezanih na obravnavane teme: spoznavanja različnosti, manjšinske problematike, slovenski zamejci, izseljenci idr		
Sociologija (strokovni srednješolski program)	/	/	V učnem načrtu za družboslovje (strokovni srednješolski program) ni vsebin vezanih na obravnavane teme.	/	/

Sklepne ugotovitve:

Ne UN, ne učbeniki družboslovja in sociologije za srednje šole ne vključujejo kognitivnih in konativnih ciljev, ki so jih raziskovalci kot splošno izobraževalno vsebino za spoznavanje in ozaveščanje o Slovencih v zamejstvu opredelili kot pomembne na osnovi omenjenih izhodišč Zakona o odnosih RS s Slovenci zunaj njenih meja.

V učbeniku tretjega letnika gimnazijskega programa (osnovni nivo, ki je obvezen za vse), kot tudi v učbeniku za četrti letnik gimnazijskega programa (izbirni predmet za maturo) ter učbeniku za družboslovje za strokovne šole ni vsebin, ki se nanašajo na obravnavane teme. Edina bežna in minorna navedba, ki se bežno navezuje na obravnavane teme se nahaja v učbeniku gimnazijskega programa za tretji letnik v katerem je v zelo kratkem podpoglavju »Etnična slojevitost« (poglavje »Družbene različnosti in neenakosti«) navedena opredelitev pojmov etnične skupine in etnične manjšine ter diskriminacije (v navezavi na Rome, in z omembo italijanske manjšine) ter etnična slojevitost vendar na zelo abstraktni ravni.

Omenjeno dejstvo je izjemno zaskrbljujoče, saj so bile v starih/predhodnih učbenikih omenjene vsebine vključene, poleg tega pa je področje sociologije in družboslovja tisto, v okviru katerega bi se zamejske in manjšinske tematike morale obravnavati. Družboslovje in sociologija umeščajo etničnost, manjšinska vprašanja, zamejsko tematiko in sorodne teme med prioritete teme raziskovalnega zanimanja, zato je toliko bolj nenavadno, da UN teh tem ne vključujejo.

Prav tako je zaskrbljujoče dejstvo, da se v času, ko etničnost, medetnični odnosi in pomen ter vloga manjšincev in zamejcev v tem okviru sodijo med prioritete teme evropskih politik (socialnih, izobraževalnih, integracijskih ...) družboslovna refleksija na to temo v slovenskih učbenikih za srednje šole povsem umanjka.

Priloga 7

Predlogi za dopolnitve UN sociologije v splošni in strokovni gimnaziji:

Možnosti za dopolnitve obstoječega učbenika *gimnazijskega programa* sta 2 in sicer:

- 1) v učbenik gimnazijskega programa za tretji letnik se v obstoječe poglavje »Družbene različnosti«, podpoglavje »Etnična slojevitost« vključi osnovne informacije o različnosti prebivalstva Slovenije kot matične domovine (KGC1), o obstoju Slovencev v zamejstvu in po svetu (KGC2), pri čemer se izpostavi predvsem družbene in politične razsežnosti Slovencev v zamejstvu (KGC 5), lahko pa tudi izobraževalne in kulturne ustanove Slovencev v zamejstvu (KGC3), nekatere zgodovinske danosti Slovencev v zamejstvu (KGC4) in predvsem družbene in politične razsežnosti Slovencev v zamejstvu (KGC 5). V tem okviru bi bilo smiselno vključiti tudi prepoznavanje prednosti in pomanjkljivosti Slovencev v zamejstvu v državi prebivanja (v izobraževanju, kulturi, družbi (KGC 10) in nasloviti vprašanja, ki jih opredeljujejo KNC 1 (poznajo posebnosti slovenskega jezika v zamejstvu, identiteto in kulturo), KNC 2 (spoznavajo specifične vrednote povezovanja ljudi na narodnostno mešanih ozemljih), KNC 3 (analizirajo posledice mejnega vprašanja s sosednjima državama) in KNC 4 (poznajo skupni kulturni prostor kot koncept in dejanski obstoj).
- 2) V učbenik gimnazijskega programa za tretji letnik se v obstoječe poglavje »Družbene različnosti«, umesti povsem novo podpoglavje z naslovom »Etnične manjšine«, v katerega se vključi obravnavo vseh zgoraj navedenih KGC in KNC.

Možnosti za dopolnitve obstoječega učbenika za *strokovno gimnazijo* so naslednje: v obstoječi učbenik se umesti novo poglavje »Etničnost in etnične manjšine« v katerem se naslovi teme globalizacije, migracij, etničnosti in etničnih manjšin, v ožjem smislu pa naslednje teme: osnovne informacije o različnosti prebivalstva Slovenije kot matične domovine (KGC1), o obstoju Slovencev v zamejstvu in po svetu (KGC2), pri čemer se izpostavi predvsem družbene in politične razsežnosti Slovencev v zamejstvu (KGC 5), lahko pa tudi izobraževalne in kulturne ustanove Slovencev v zamejstvu (KGC3), nekatere zgodovinske danosti Slovencev v zamejstvu (KGC4) in predvsem družbene in politične razsežnosti Slovencev v zamejstvu (KGC 5). V tem okviru bi bilo smiselno vključiti tudi prepoznavanje prednosti in pomanjkljivosti Slovencev v zamejstvu v državi prebivanja (v izobraževanju, kulturi, družbi (KGC 10) in nasloviti vprašanja, ki jih opredeljujejo KNC 1 (poznajo posebnosti slovenskega jezika v zamejstvu, identiteto in kulturo), KNC 2 (spoznavajo specifične vrednote povezovanja ljudi na narodnostno mešanih ozemljih), KNC 3 (analizirajo posledice mejnega vprašanja s sosednjima državama) in KNC 4 (poznajo skupni kulturni prostor kot koncept in dejanski obstoj).

DVOJEZIČNO ŠOLSTVO – SREDNJA ŠOLA

Uvod

INTERPRETACIJA PODATKOV ZA SŠ pri predmetih zgodovina, geografija in slovenščina.

Priloga 7

Pregledani so bili učni načrti (UN), prilagojeni za »dvojezične šole v Prekmurju« in potrjeni najnovejši učbeniki. Splošna ugotovitev je, da UN le redko vsebujejo cilje, ki bi bili neposredno povezani s Slovenci v zamejstvu. Več vsebin zasledimo pri UN in učbeniku za geografijo. Dejstvo je, da je dvojezično šolstvo v Prekmurju specifično v primerjavi z ostalo Slovenijo. Vsekakor je več poudarka predvsem v UN tematikam, kot so sožitje, strpnost, multikulturalnost, medkulturni dialog, narodne skupnosti, deloma tudi manjšinam (predvsem geografija). Še posebej pri geografiji izstopajo priprave na maturo, kjer je tematika SLOZ dobro vključena. Žal pri rednem pouku, dijaki ne slišijo omenjenih vsebin. Učbeniki UN žal ne sledijo v celoti, mnogo je odvisno od senzibiliziranosti učiteljev. Ti medtem ugotavljajo nizko vedenje o manjšinah, etnični pestrosti območja in Slovincih v zamejstvu (SLOZ), kar je glede na izjave učiteljev zaskrbljujoče. Še posebej, ker v navedenem primeru gre za dvojezično območje in dolgotrajno bivanje dveh narodov v različnih državnih okvirih. Žal mnogo opredeljenih kognitivnih in konativnih ciljev UN in učbeniki ne zajemajo. Podrobnejši zaključki so zapisani spodaj.

Gimnazijski programi v okviru poučevanja slovenskega jezika imajo več vsebin (še posebej v 3. letniku in delno v 4. letniku); v pogovoru z učitelji smo ugotavljali, da je tem SLOZ v UN in učbenikih na splošno več pri slovenščini, kot pri drugih predmetih, izvzemši geografijo in deloma zgodovino. Učitelj slovenskega jezika na DSŠ v Lendavi prakticira model, ko predstavi delo zamejskega avtorja, predstavi tudi tematiko zamejstva dijakom obširneje. Ugotavlja, da je vedenje o zamejstvu slabo, v Lendavi je celo vedenje o porabskih Slovincih majhno. Učitelj slovenskega jezika je omenil ekskurzijo v Rezijo pred nekaj leti, kar pa je osamljen primer. Kot ostali učitelji, tudi učitelj slovenščine izpostavi, da v RS ni posebne oz. potrebne narodne in nacionalne zavesti med dijaki, poda svoje mnenje, da je v RS narodna zavest majhna, še posebej v primerjavi s sosednjo Madžarsko. Učitelj je izpostavil pomen slovenskega jezika kot materinega jezika, uradnega jezika, jezika okolja. Ugotavlja, da liberalni učni model, ki ga je uvedla RS ne spodbuja narodnostnih in nacionalnih tematik. Učitelj je predlagal, da se uvede leto »SLOVENSKEGA ZAMEJSTVA«, ko bi bilo veliko televizijskih, radijskih oddaj in ostalo dogajanje posvečeno zamejstvu; tako bi se spodbudilo zanimanje in vedenje... Naj omenim, da je učitelj seznanjen s slovenskim zamejstvom in izseljenstvom, tudi obiskal je zamejce in izseljence ter da je intervjuvanec istočasno večkrat nagradjen slovenski pisatelj.

Predmet	Pričakovani KGC	Pričakovani KNC	Cilj v UN	Udejanjanje razred, učbenikov	cilja: vsebina	Način / metoda obravnave
Geografija Gimnazija – prilagoditev za dvojezične šole v Prekmurju			Splošni cilji, vzgojni cilji: Dijaki se vzgajajo v duhu strpnosti in spoštovanja ljudi in			

Priloga 7

Splošna, klasična, ekonomska gimnazija			ljudstev, ki so drugačni glede na jezik, vero, etnično sestavo, navade; razvijajo pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter spoštovanje njene naravne in kulturne dediščine; s preučevanjem geografskih problemov drugih narodov in kultur razvijajo lastno zavedanje in njihovo spoštovanje; – se vživljajo v položaj drugih ljudi in ljudstev; zavedanje in razumevanje narodne kulturne identitete v sovplivanju z evropsko in svetovno identiteto; zmožnost videti in razumeti različne poglede na identiteto drugih; z izbiro in obravnavo Slovenije in Madžarske se razvija načelo dejavnega		
---	--	--	--	--	--

Priloga 7

			državljanstva in domovinske vzgoje;		
	KGC 1: »spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)«;		se seznanijo z nacionalno sestavo prebivalstva Slovenije in razmišljajo o medkulturnem oz. mednacionalnem sožitju	Učbenik sledi UN, podana je informacija, z vprašanji še interpretacija, obravnava, predvidene tudi določene dejavnosti.	Obravnava v učbeniku. Vključena je tudi interpretacija, dodatne dejavnosti za poglobljanje.
	KGC 2: »spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu in po svetu«.		pokažejo na karti območja slovenske narodnostne manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem; – izdelajo poročilo o položaju slovenske manjšine na Madžarskem, v Avstriji in Italiji; – poznajo svetovni zemljevid slovenskih izseljencev in različne vzroke izseljevanja; - opredelijo položaj Slovencev v zamejstvu	Učbenik v precejšnji meri sledi UN; dijaki, tudi v pripravah na maturo poznajo zemljevid slovenskega zamejstva, ga zamejijo, analizirajo položaj Slovencev v sosednjih državah, narodnostne in manjšinske pravice, se seznanijo s problemom asimilacije, itd.	Obravnava v učbenikih. Vključena je tudi interpretacija, dodatne dejavnosti za poglobljanje.

Priloga 7

			<p>po posameznih državah glede na njihove narodnostne pravice.</p> <p>UN je tukaj ambiciozen in zaobjema še druge cilje, ki smo jih opredelili: (KGC 3; KGC 4; KGC 5; KGC 8, KGC 10; KNC 2; KNC 3; KNC 4 in KNC 5). Vendar učitelje pesti pomanjkanje ur; glede na avtonomnost načrtovanja je veliko odvisno od senzibiliziranosti in zavzetosti učitelja, kako, na kakšen način in kako temeljito se te stvari izpeljejo.</p>		
<p>DODATNO ZA PROGRAME, KI IZVAJAJO MATURO IZ GEOGRAFIJE</p> <p>Gimnazija – prilagoditev za dvojezične šole v Prekmurju</p> <p>Splošna, klasična, ekonomska gimnazija</p>	<p>KGC 2: »spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu in po svetu«.</p>		<p>Posebno poglavje v UN: Slovenci v zamejstvu</p> <p>Dijaki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pokažejo in omejijo območja v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, na katerih žive Slovenci; – analizirajo neenake narodnostne pravice 	<p>Potrebno je zapisati, da učbenik tukaj ne sledi v celoti zastavljenim ciljem, ne zaobjema vseh vsebin. Potrebno je dodatno delo učitelja in dijakov.</p>	

Priloga 7

			<p>na različnih območjih in glavne razloge za večjo ali manjšo asimilacijo posameznih območij; – <i>razložijo manjšanje velikosti narodnostno mešanega območja oziroma deleža Slovencev na Koroškem ter nastajanje novih jeder naseljevanja zunaj nekdanje etnične meje.</i></p> <p>UN je tukaj ambiciozen in zaobjema še druge cilje, ki smo jih opredelili: (KGC 3; KGC 4; KGC 5; KGC 8, KGC 10; KNC 2; KNC 3; KNC 4 in KNC 5).</p> <p>Pri poglavju Geografske značilnosti Madžarske (priprava na maturo) se dijaki seznanijo s Slovenci v Porabju.</p>		

Sklepne ugotovitve:

Priloga 7

Analiza je pokazala, da ima geografija v UN za gimnazije na dvojezičnem območju v Prekmurju, primerjalno gledano, najpomembnejšo vlogo pri obravnavanju vsebin, povezanih s SLOZ. Vsebine in obravnava prehajajo od osnovne informacije do interpretacije in včasih (predvsem v poglavjih za maturo) tudi do različnih dejavnosti za poglobljanje znanj o SLOZ. Ker gre za specifično obliko izobraževanja (dvojezična šola) in območje, kjer bivata obe narodni skupnosti (Slovenci in Madžari), je poudarek na temah, kot so sožitje, strpnost, multikulturnost, medkulturni dialog, narodne skupnosti, manjšine. Opažamo, da učbeniki ne sledijo v polni meri zapisanim ciljem UN, so skromnejši. Smo mnenja, da tukaj nastaja vrzel, saj učitelji načeloma manj iščejo dodatne možnosti in gradiva, ki bi nadomestila manko učbenikov. Prav tako je pomembna senzibiliziranost učitelja glede tematike SLOZ, še prej pa predpostavka, da so v času izobraževanja bili deležni predavanj in vsebin te tematike. Menimo, da so potrebna dodatna gradiva in izobraževanja za učitelje na SŠ stopnji (Učne priprave na to tematiko, primeri intinerarijev ekskurzij, druga didaktična gradiva). »Informacije iz terena« (Intervjuji z učitelji) nas seznanjajo, da v 4. letniku večinoma zmanjka čas za izvedbo celotnega UN na temo Slovenija pri geografiji (učitelji izpostavljajo, da bi potrebovali dodatno uro ali dve za tematiko SLOZ), da so na Dvojezični srednji šoli v Lendavi izvedli oz. izvajajo predvsem ekskurzije v Porabje (ne vsako leto), učitelji si želijo vsebin v UN na izkustveni ravni, izpostavljajo primere čezmejnega povezovanja, kar je pač specifična prostora v Prekmurju. Gimnazijski programi seveda namenjajo več pozornosti SLOZ kot drugi programi. Učitelji izpostavljajo, da je vedenje o SLOZ med dijaki slabo, v Lendavi je celo vedenje o porabskih Slovencih skromno. Šola ima stike z gimnazijo v Monoštru, predvsem zaradi »madžarskih vsebin«. Učitelji ugotavljajo, da med dijaki ni posebne narodne in nacionalne zavesti, so mnenja, da je v SLO nacionalna zavest skromna, še posebej, če jo primerjajo z Madžarsko. Dejstvo je, da je SŠ v Lendavi specifična, dvojezična. Je dovetna in občutljiva za tematiko manjšin. Kljub temu je slovenska narodna zavest šibka, vzrok zanjo je po mnenju učiteljev, nacionalen. »Ljubljana ne ve veliko o Porabju in Lendavi, tudi obratno velja...«, zavedanje Slovenije in Slovencev o Madžarski in madžarski narodni skupnosti v Prekmurju je šibko; čezmejno sodelovanje bi bilo potrebno okrepiti (povezovanje s SLOZ). Učitelji so mnenja, da bi bilo potrebno nameniti več pozornosti temam SLOZ, vendar nimajo odgovora, kako to narediti.

Slovenske narodne skupnosti spadajo v skupni imaginarij slovenske zgodovine in družbe. Slovenske manjšine so v Republiki Sloveniji ustavna kategorija, država se zavezuje v Ustavi RS, Zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja (ZORSSZNM), številnih drugih zakonih, resolucijah in predpisih, da bo pospeševala povezovanje in razvijanje vsakršnih odnosov RS in Slovencev v zamejstvu. Zaradi specifičnega razvoja slovenskega naroda in zgodovine, ki je pustila po letu 1920 precejšen del narodnega telesa izven RS, je potrebno z mehкими vsebinami »vzgajati« in vrniti zavest, da se slovensku kulturni prostor ne konča na slovenskih državnih mejah, temveč da sega na slovensko etnično ozemlje izven RS.

Predlogi za dopolnitev UN geografije v dvojezični splošni, klasični in ekonomski gimnaziji v Prekmurju

Na osnovi zgoraj zapisanega, predlagamo:

- vključiti v UN in učbenike za geografijo dodatne cilje in nameniti (še dodatno uro), ki je namenjena Slovincem v zamejstvu: vsebine in cilji, ki vključujejo zamejce so v 4. letniku;

Priloga 7

- v sklopu ZRSŠ predlagamo organizacijo dodatnega izobraževanja/delavnic v sklopu srečanj aktivov geografov ali na republiški ravni kot izobraževanje v sklopu napredovanj učiteljev;
- pripraviti itinerarije za ducat ekskurzij v zamejstvo in jih dati na razpolago učiteljem;
- spodbujati navezavo stikov z dvojezičnimi/slovenskimi šolami v zamejstvu ter organizirati srečanja/ekskurzije učencev/učiteljev – zadeva je preverljivo uspešna;
- pripraviti ali ponuditi učiteljem dodatno učno gradivo interaktivnega spoznavanja zamejstva – obstajajo že spletni naslovi, krajši filmi;
- kot dodatek učbenikom pripraviti dvojezični zemljevid »slovenskega zamejstva«.

Predmet	Pričakovani KGC	Pričakovani KNC	Cilj v UN	Udejanjanje razred, učbenikov	cilja: vsebina	Način / metoda obravnave
Zgodovina Dvojezična slovensko-madžarska gimnazija			Splošni cilji: Dijaki/dijakinje: <ul style="list-style-type: none"> • pojasnijo ključne pojave in procese iz svetovne, evropske, regionalne, slovenske, madžarske in krajevne zgodovine, • razložijo in ocenijo vplive evropskih in svetovnih dogajanj na slovensko in madžarsko zgodovino, razvijajo zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanost slovenskega in 			

Priloga 7

			<p>madžarskega naroda in njegovih dosežkov ter utrjujejo narodno zavest in zavest o državni pripadnosti,</p> <ul style="list-style-type: none"> • poudarjajo pozitivne kulturne vplive znotraj slovenskega in madžarskega naroda in s soslednjimi narodi, • razvijajo individualno, narodno in evropsko identiteto, 		
	<p>KGC 1: spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)</p>		<p>opredelijo obseg naselitve alpskih Slovanov v Vzhodne Alpe ter primerjajo prvi in drugi val naselitve,</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizirajo gospodarske, družbene in politične značilnosti prvih državnih tvorb alpskih Slovanov, • sklepajo o značilnostih ter posledicah pokristjanjevanja alpskih Slovanov, • raziščejo značilnosti etničnega, ozemeljskega, 	<p>Dijaki se seznanijo z zgodovinskimi iz. mitološkimi postulati današnje državne tvorbe Slovencev : Knežji kamen, Gosposvetsko polje, ustoličevanje karantanskih knezov, karantanske družbe, Krnskega gradu, ki sicer posegajo na današnje naselitveno področje koroških Slovencev;</p>	<p>Obravnava v učbeniku.</p>

Priloga 7

			gospodarskega in družbenega razvoja zgodovinskih dežel, v katerih so živeli tudi Slovenci,		
	KGC 2: spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu (SloZ) in po svetu /pogojno		<p>Razvoj slovenske narodne zavesti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Začetki slovenskega nacionalnega oblikovanja konec 18. stoletja 2. Ideje slovenskih izobražencev v prvi polovici 19. stoletja 3. Marčna revolucija 4. Spremembe v času ustavne dobe 5. Krepitev nacionalne zavesti v drugi polovici 19. stol. in češki vplivi 6. Nastanek političnih strank 7. Novi politični koncepti ob koncu stoletja 	<p>Dijaki se seznanijo z nekaterimi zgodovinskimi dejstvi iz tega obdobja, ki tudi posegajo čez današnje meje RS na območje SLOZ. Npr. Oblikovanje slovenskega političnega programa – koroški Slovenec Matija Majar Ziljski, Celovec, kot pomemben center za slovenski jezikovni prostor v tem času, itd. Odvisno je od znanja in interpretacije učitelja, kako podaja snov; posredno lahko poseže čez mejo.</p> <p>Sem spada npr: Ustanavljanje čitalnice na Koroškem in Primorskem.</p>	<p>Geografska in zgodovinska opredelitev. Obravnava v učbenikih.</p>

Priloga 7

	KGC 1: spoznavajo različnost prebivalstva Slovenije kot matične domovine (narodne manjšine, priseljenci)		Razvoj slovenskega in madžarskega naroda v 20. stoletju: primerjajo položaj manjšin v Republiki Sloveniji, manjšine na Slovenskem, presodi položaj manjšin v Republiki Sloveniji iz različnih zornih kotov,	Dijaki se seznanijo z zgodovinskim razvojem v 20. stoletju, zaradi specifičnosti še posebej z zgodovino madžarskega naroda, seznanijo se z etnično pestrostjo v RS, itd.	Obravnava v učbenikih.
	KGC 2: spoznavajo osnovna dejstva o Slovencih v zamejstvu (SloZ) in po svetu		primerjajo položaj zamejcev, zdomcev in izseljencev, ugotavlja položaj in probleme zamejcev, zdomcev in izseljencev ter uspehe njihovega delovanja,	4. letnik: vprašanje meja, izsejevanje, ter Slovencev v sosednjih državah. Učbenik le deloma sledi zapisanim ciljem v UN. Ponavlja se podoben problem kot pri geografiji – učna gradiva, število ur in zainteresiranost učitelja.	
		KNC 3: analizirajo posledice mejnega vprašanja s sosednjima državama;	Nova država Kraljevina SHS po prvi svetovni vojni in problemi meja, oblikuje argumentirano	Učbenik podaja osnovno informacijo.	

Priloga 7

			mnenje o doseženih rezultatih reševanja mejnih problemov,		
	KGC 4: znajo predstaviti zgodovinske danosti Slovencev v zamejstvu;		primerjajo položaj zamejcev, zdomcev in izseljencev, ugotavlja položaj in probleme zamejcev, zdomcev in izseljencev ter uspehe njihovega delovanja,	Učbenik le deloma sledi UN, podana zgolj osnovna informacija. Interpretacija odvisna od razpoložljivega časa, učitelja, dosegljivosti učnih gradiv	

Sklepne ugotovitve:

Analiza kaže, da je tematika SLOZ pri zgodovini manj zastopana kot pri geografiji. V učbenike niso vključeni številni kognitivni in konativni cilji, kot smo jih opredelili v projektu, ni ciljev, ki bi podajali širšo sliko SLOZ. Tudi učbeniki so precej skromni v tem oziru. Noben predmet ne vključuje ambicije, da bi naslovil po našem mnenju enega izmed temeljnih ciljev RS, ki smo ga opredelili kot KNC 4: poznajo skupni kulturni prostor kot koncept in dejanski obstoj. Podatki v učbeniku so pomanjkljivi. Učitelji poudarjajo, da bi bilo potrebno nameniti več pozornosti SLOZ tako v UN, kot učbenikih. Posledično tudi »uro ali dve« dodatno. Opozarjajo, da je slovenska nacionalna zavest šibka, izpostavijo ravnanja Madžarske, ki je na narodnostni tematiki aktivnejša, agresivnejša in agilnejša. Učitelji so pokazali zmerno zanimanje za problematiko predstavljanja slovenskega zamejstva.

Poudarjamo, da so podatki v učbenikih pogosto zelo omejeni, da primanjkuje gradiva o tematiki SLOZ ter da vse štiri slovenske skupnosti v sosednjih državah niso enako obravnavane.

Predvidena ekskurzija v gimnaziji na avstrijsko Koroško in plastičen prikaz razvoja karantanske družbe z vsemi postulati slovenske mitološke državnosti, so v preteklosti bili kar pogosti. Danes temu ni tako. Medkurikularne teme se pri zgodovine vseskozi povezujejo, predvsem z geografijo (4. letnik).

Dvojezična srednja šola je sama po sebi specifikum, saj poteka pouk vzporedno v slovenskem in madžarskem jeziku in kot taka predstavlja posebnost v slovenskem šolskem sistemu. Predmet zgodovina ima zato še bolj poudarjeno vlogo, saj ne prispeva le h krepitvi, oblikovanju narodne zavesti in identitete pri dijakih madžarske narodne manjšine, temveč hkrati prispeva tudi k toleranci in sožitju z večinskim narodom in z ostalimi narodnimi skupnostmi. Dijaki slovenske narodnosti se seznanjajo z zgodovino, družbeno in kulturno dediščino madžarskega naroda.

Predmet zgodovina na dvojezični srednji šoli ohranja v svojih ciljih in strukturi isto zasnovo kot splošni učni načrt za zgodovino, vendar se razporeditev vsebin in obseg obravnave posameznih tem prilagaja ciljem dvojezične srednje šole. Učni načrt za dvojezično srednjo šolo vključuje natančnejšo obravnavo in spoznavanje zgodovine Madžarov, zgodovine madžarske manjšine v Prekmurju in tudi zgodovine Slovencev ter svetovne zgodovine.

Priloga 7

Učitelj mora v svoji letni delovni pripravi upoštevati vse navedene cilje, razvijati predvidene kompetence, izbirati ustrezno učno gradivo, vire in literaturo v obeh jezikih, kar bo prispevalo k razvoju in izoblikovanju kritičnega odnosa, tolerance in sožitju ter k spoznanju, da je dvojezičnost (kjerkoli je že) vrednota, ki jo je treba negovati in nadgrajevati.³

Predlogi za dopolnitev UN zgodovine v dvojezični splošni gimnaziji v Prekmurju

Na osnovi zgoraj zapisanega, predlagamo:

- vključiti v UN in učbenike za zgodovino dodatne cilje in nameniti (še dodatno uro), ki je namenjena Slovencem v zamejstvu: vsebine in cilji, ki vključujejo zamejce so v 4. letniku;
- v sklopu ZRSŠ predlagamo organizacijo dodatnega izobraževanja/delavnic v sklopu srečanj aktivov zgodovinarjev ali na republiški ravni kot izobraževanje v sklopu napredovanj učiteljev;
- pripraviti itinerarije za ducat ekskurzij v zamejstvo in jih dati na razpolago učiteljem;
- spodbujati navezavo stikov z dvojezičnimi/slovenskimi šolami v zamejstvu ter organizirati srečanja/ekskurzije učencev/učiteljev – zadeva je preverljivo uspešna;
- pripraviti ali ponuditi učiteljem dodatno učno gradivo interaktivnega spoznavanja zamejstva – obstajajo že spletni naslovi, krajši filmi;
- kot dodatek učbenikom pripraviti dvojezični zemljevid »slovenskega zamejstva«.

³ Učni načrt, Zgodovina, Dvojezična slovensko-madžarska gimnazija, Zavod RS za šolstvo, 2008.